

UDKAST

Fremsat den X 2020 af social- og indenrigsministeren (Astrid Krag)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap
(Tydeliggørelse af retten til rimelig individuel tilpasning i forhold til dagtilbud til børn og i forhold til folkeskolen)

§ 1

I lov nr. 688 af 8. juni 2018 om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap foretages følgende ændringer:

1. I § 3 indsættes efter »tilgængelighed«: »jf. dog § 9 a«.

2. Efter § 9 indsættes før overskriften før § 10:

»Rimelig individuel tilpasning

§ 9 a. Børn med handicap har ret til rimelig individuel tilpasning af ydelser i offentlige dagtilbud og i folkeskolen, således at de kan opnå samme udbytte af ydelserne som andre børn.

Stk. 2. Retten efter stk. 1 gælder kun tilpasning, som er rimelig, og som dermed ikke indebærer en uforholdsmæssig stor byrde for dagtilbuddet eller folkeskolen. Ved denne vurdering skal der særligt lægges vægt på

- 1) effekten i forhold til at fjerne barriererne for børn med handicap og
- 2) omkostningerne forbundet med tilpasningen under hensyntagen til dagtilbuddets eller skolens resourcer.

Stk. 3. Manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning efter stk. 1 og 2 betragtes som forskelsbehandling.«

3. I § 10 indsættes som *stk. 2*:

»Stk. 2. Stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, hvis en person, der anser sig for krænket ved manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning, jf. § 9 a, stk. 3, påviser faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der er udøvet forskelsbehandling.«

4. I § 11 indsættes som *stk. 3*:

»Stk. 3. En person, der er krænket ved manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning, jf. § 9 a, stk. 3, kan tilkendes en godtgørelse.«

5. I § 12 udgår »og«, og efter »jf. § 9,« indsættes: »og klager over manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning, jf. § 9 a, stk. 3,«.

§ 2

I lov om ligebehandlingsnævnet, jf. lovbekendtgørelse nr. 1230 af 2. oktober 2016, som ændret ved § 14 i lov nr. 688 af 8. juni 2018, foretages følgende ændring:

1. I § 1, stk. 5, ændres »og« til: », klager«, og efter »repressalier« indsættes: »og klager over manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning«.

§ 3

Loven træder i kraft den 1. juli 2020.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning

Lovforslaget udmønter dele af aftalen mellem regeringen og KL om kommunernes økonomi for 2020. Det fremgår af aftalens pkt. 4 om det specialiserede socialområde på s. 11, at parterne er enige om, at retten til rimelig individuel tilpasning skal tydeliggøres i lov nr. 688 af 8. juni 2018 om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap i forhold til dagtilbud til børn og i forhold til folkeskolen.

Formålet med lovforslaget er at tydeliggøre, at børn med handicap har ret til rimelig individuel tilpasning i dagtilbud og folkeskolen med henblik på, at disse kan få samme udbytte af ydelserne som andre børn og dermed få bedre muligheder for inklusion og ligebehandling i samfundet.

Lovforslaget vil indebære, at manglende iagttagelse af denne ret skal betragtes som forskelsbehandling. Dette vil medføre, at der indføres klageadgang til Ligebehandlingsnævnet over manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning, og at personer, der er blevet krænket ved manglende iagttagelse af denne ret, vil kunne få tilkendt en godtgørelse.

Lovforslaget supplerer bestemmelsen om tilpasning i § 2 a i lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet, jf. lovbekendtgørelse nr. 1001 af 24. august 2017, som bl.a. omfatter adgangen til uddannelse for personer med handicap.

2. Baggrund

Under forhandlingerne forud for vedtagelsen af lov nr. 688 af 8. juni 2018 om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap var der fra både politisk hold og fra bruger- og interesseorganisationer ønske om, at loven skulle indeholde en ret til rimelig individuel tilpasning af offentlige ydelser. Særligt har Institut for Menneskerettigheder peget på, at dagtilbudsområdet og undervisningsområdet er helt afgørende for at sikre inklusion og ligebehandling af mennesker med handicap.

Det var imidlertid vurderingen, at det ikke var muligt eksakt at opgøre, hvorvidt og i hvilket omfang en ret til rimelig individuel tilpasning ville medføre økonomiske konsekvenser, herunder for det offentlige og samfundet generelt.

På baggrund heraf blev følgende skrevet ind i betænkningen over lovforslaget om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap:

”Udvalget lægger vægt på, at regeringen undersøger frem mod næste folketingssamling, hvordan rimelig individuel tilpasning kan indarbejdes i lov om forbud mod diskrimination på grund af handicap. Resultatet af denne undersøgelse skal afrapporteres inden udgangen af september 2018. Herefter kan et eventuelt lovforslag tage højde for de økonomiske konsekvenser og en overskuelig afgrænsning og implementering”.

På baggrund af betænkningen blev der af den daværende regering nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe, som skulle undersøge, hvordan rimelig individuel tilpasning kan indarbejdes i lov om forbud mod

diskrimination på grund af handicap. Arbejdsgruppen nåede ikke at færdiggøre sit arbejde inden udskrivelsen af folketingsvalget den 5. juni 2019, idet det havde vist sig vanskeligere end forudsat at beregne de økonomiske konsekvenser af indførelse af en ret til rimelig individuel tilpasning. Endvidere havde det vist sig vanskeligt at vurdere arbejdets genstandsfelt, idet sektorlovgivningen på visse områder, herunder dagtilbud og folkeskole allerede indeholder en ret til rimelig individuel tilpasning.

Efterfølgende er regeringen og KL i forbindelse med kommuneøkonomiforhandlingerne for 2020 blevet enige om, at retten til rimelig individuel tilpasning skal tydeliggøres i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap i forhold til dagtilbud til børn og i forhold til folkeskolen. Parterne er endvidere enige om, at en sådan tydeliggørelse ligger inden for de eksisterende økonomiske rammer. Dette fremgår af pkt. 4 på s. 11 i Aftale om kommunernes økonomi for 2020.

3. Rimelig individuel tilpasning

3.1 Gældende ret

3.1.1. Dagtilbud til børn

Kommunalbestyrelsen skal sikre, at børn, der har behov for støtte i et dagtilbud for at kunne trives og udvikle sig, tilbydes en sådan støtte i tilbuddet. Dette følger af § 4, stk. 2, i lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 824 af 15. august 2019. Støtten skal medvirke til, at børn kan rummes i de almene dagtilbud efter dagtilbudsloven, så den pædagogiske indsats over for børn i vid udstrækning bygger på de almene dagtilbud til børn.

Støtten kan f.eks. tildeles børn med motoriske vanskeligheder, børn med adfærdsproblemer, børn med fysisk eller psykisk nedsat funktionsevne samt børn med sociale og følelsesmæssige vanskeligheder.

Støtte efter dagtilbudsloven kan antage flere forskellige former. Den kan eksempelvis tilrettelægges som støtte fra en ekspert, støttepædagog eller ressourceperson, der er tilknyttet et barn i et dagtilbud i et antal timer pr. uge. Støtten kan også etableres i form af særlig efteruddannelse af personale i dagtilbuddet som følge af barnets behov.

Støtte efter dagtilbudsloven tildeles efter en konkret faglig vurdering ud fra det enkelte barns behov for støtte. Ved tildeling af støtte skal barnets opholdskommune foretage en kvalificeret afdækning af barnets behov for støtte, så den mest hensigtsmæssige og effektive form for støtte opnås i forhold til barnets behov og barnets bedste.

Kommunalbestyrelsens forpligtelse til at yde støtte efter dagtilbudsloven til børn, der er optaget i et dagtilbud, retter sig mod alle børn, der har et behov for støtte for at kunne trives, udvikles og lære i dagtilbuddene.

Det er barnets opholdskommune, der er forpligtet til at yde støtten efter dagtilbudsloven. Det er derfor barnets opholdskommune, som skal afdække barnets behov for støtte, yde støtten i dagtilbuddet eller på anden vis betale for støtten.

Kommunalbestyrelsen har ikke adgang til at fastsætte et maksimum for det beløb, kommunen skal yde til støtte til et barn inden for det enkelte budgetår. Hvis kommunalbestyrelsen har vurderet, at det på grund af barnets behov for støtte i dagtilbuddet ikke er muligt at optage barnet i dagtilbud på almindelige betingelser,

og at den nødvendige støtte på det pågældende tidspunkt ikke kan tilbydes, må kommunalbestyrelsen på anden vis yde den nødvendige bistand, så barnets behov kan imødekommes.

Dagtilbud til børn, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte, behandling m.v., der ikke kan dækkes gennem ophold i et af tilbuddene efter dagtilbudsloven, oprettes efter bestemmelserne i lov om social service (herefter serviceloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 798 af 7. august 2019. Dette følger af § 4, stk. 3, i dagtilbudsloven.

Såfremt barnet har et særligt behov for støtte, der ikke kan imødekommes gennem et tilbud efter dagtilbudsloven, skal kommunalbestyrelsen tilbyde barnet en plads i et særligt dagtilbud efter servicelovens § 32. Kommunalbestyrelsen kan også oprette et tilbud efter servicelovens § 32 i et almindeligt dagtilbud efter dagtilbudsloven i form af eksempelvis en afdeling eller en gruppe i et almindeligt dagtilbud.

Derudover er der en række tilbud, som kommunalbestyrelsen skal tilbyde:

- Obligatorisk læringstilbud til 1-årige børn i udsatte boligområder, der skal sikre, at flere børn fra udsatte boligområder kommer i dagtilbud, som bl.a. kan understøtte deres dansksproglige kompetencer og generelle læringsparathed, jf. dagtilbudsloven §§ 44 a-44 g.
- Sprogstimulering til børn, der på baggrund af en sprogvurdering vurderes at have behov herfor. Dette kan eksempelvis være tosprogede børn eller børn, hvis sprog af andre årsager ikke er alderssvarende, jf. dagtilbudsloven §§ 11-12.
- Økonomisk, socialpædagogisk og behandlingsmæssigt fripladstilskud målrettet forældre med indkomst under fripladsskalaens indkomstgrænser eller forældre til børn med betydelig og varigt nedsat funktionsevne, der af behandlingsmæssige årsager har ophold i et dagtilbud, jf. dagtilbudsloven §§ 43-43 a.
- Tilskud til privat pasning. Forældre har ret til at modtage et tilskud til privat pasning. Kommunalbestyrelsen kan ikke give støtte til børn i privat pasning, jf. dagtilbudsloven §§ 80-85.

3.1.2. Folkeskolen

Alle børn har ret til et fyldestgørende undervisningstilbud. Derfor skal kommuner og skoler tilbyde alle elever, herunder elever med særlige behov, et undervisningstilbud, der kan opfylde elevens undervisningsmæssige behov, og hvor skoledagen er tilrettelagt, så den tager det fornødne hensyn til elevens særlige behov og behov for støtte. Dette følger særligt af § 3, 3a, 3b, 4, 5, 12, 13, 14, 16a, 16b, 18, 19, 19a, 19c, 19e, 19f, 19j, 20, 21, 22, 23, 25, 25a, 26, 27, 32, 33, 34, 36, 37, 39, 40, 44, 45, 49, 51 og 52 i lov om folkeskolen (herefter folkeskoleloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 823 af 15. august 2019, med tilhørende bekendtgørelser.

For at understøtte, at elevernes udvikling og læring i videst mulig omfang kan finde sted i den almene undervisning, har kommuner og skoler mulighed for at give støtte til elever og tilrettelægge undervisningen på måder, som kan understøtte alle elevers faglige progression og trivsel i den almene undervisning. Der kan bl.a. anvendes holddannelse, undervisningsdifferentiering og supplerende undervisning. Der kan også anvendes tolærerordninger og undervisningsassistenter, som både kan hjælpe den enkelte elev og klassen som helhed. Dette følger bl.a. af folkeskolelovens §§ 3a, 3b, 18, 25 m.fl.

Børn, der har brug for støtte, og som ikke alene kan understøttes ved brug af undervisningsdifferentiering og holddannelse, skal tilbydes supplerende undervisning eller anden faglig støtte. Det følger af § 3 a og § 5, stk. 5, i folkeskoleloven.

Elever, der har praktiske vanskeligheder i forbindelse med skolegangen, skal have personlig assistance til at følge undervisningen. Personlig assistance kan også efter en konkret vurdering af elevens behov være nødvendigt i forbindelse med deltagelse i lejrskoler og andre ekskursioner, der er en del af folkeskolens undervisning. Det samme gælder i forhold til at sikre adgang for elever med handicap til f.eks. klasse- og faglokaler og udearealer. Dette følger bl.a. af folkeskolelovens § 3 a m.fl.

Kommunen er i øvrigt forpligtet til at sørge for medicingivning i de tilfælde, hvor et barn eller en ung ikke kan modtage undervisning, uden at der gives medicin i undervisningstiden. Dette følger af kommuner og skolars pligt til at sikre undervisningspligten og skrivelse nr. 9575 af 10. oktober 2010 fra Sundhedsstyrelsen om skolelederens ansvar for medicingivning i undervisningstiden.

Eleverne skal endvidere have de nødvendige undervisningsmidler og tekniske hjælpemidler stillet gratis til rådighed. Dette følger af folkeskolelovens §§ 19 og 20 a samt § 1, nr. 2, i bekendtgørelse nr. 693 af 20. juni 2014 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

Det er skolelederen på den enkelte skole, der har ansvar for, at skolen kan tilrettelægge et relevant undervisningstilbud i den almene klasse. Skolelederen har ansvaret for at vurdere, om skolen kan imødekomme elevens særlige behov inden for rammerne af den almene undervisning.

Børn, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte, skal tilbydes specialundervisning i en specialklasse eller specialskole eller støtte i den almene undervisning i mindst 9 ugentlige timer, jf. folkeskolelovens § 3, stk. 2. For elever, der modtager specialundervisning, følger det af § 1, nr. 5, i bekendtgørelse nr. 693 af 20. juni 2014 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til elever i grundskolen og 10. klasse, at den specialpædagogiske bistand omfatter personlig assistance, der kan hjælpe eleven til at overvinde praktiske vanskeligheder i forbindelse med skolegangen.

Skolen skal samarbejde med forældrene og vil eksempelvis efter almindelige forvaltningsretlige principper være forpligtet til at give forældre vigtig information på anden måde end ved anvendelse af elektroniske kommunikationsfora som f.eks. Aula og lignende, hvis forældrene ikke kan eller vil benytte sådanne elektroniske fora.

Det følger af folkeskolelovens § 51, stk. 3, at afgørelser om henvisning eller afslag på henvisning til specialskoler og specialklasser, jf. folkeskolelovens § 20, stk. 2, kan indbringes for Klagenævnet for Specialundervisning. Det betyder, at forældre, der mener, at deres barn har behov for støtte i tilknytning til den almindelige undervisning i mere end 9 ugentlige timer eller undervisning i en specialskole eller specialklasse, kan klage over kommunens afgørelse om specialundervisning.

Det følger videre af § 51, stk. 4, at afgørelser om det nærmere indhold af foranstaltningen på specialskoler eller i specialklasser kan indbringes for Klagenævnet for Specialundervisning.

Af § 51, stk. 5, fremgår, at de nævnte bestemmelser i § 51, stk. 3 og 4, gælder tilsvarende for afgørelser vedrørende elever, hvis undervisning kun kan gennemføres med støtte i mindst 9 undervisningstimer ugentlig.

3.1.3. Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap

§§ 5, 6 og 9 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap indeholder forbud mod forskelsbehandling og repressalier på grund af handicap. Klager over overtrædelse af disse forbud kan indbringes for Ligebehandlingsnævnet, jf. lovens § 12.

Ifølge lovens § 3 indebærer loven ikke en pligt til rimelig tilpasning eller tilgængelighed. Det betyder, at klageadgangen i § 12 ikke omfatter sager om dette. Det er således kun sager om overtrædelse af forbuddene i lovens §§ 5, 6 og 9, der kan påklages til Ligebehandlingsnævnet efter loven.

3.2. Social- og Indenrigsministeriets overvejelser

På dagtilbudsområdet for børn og på folkeskoleområdet findes allerede i dag krav om, at eksisterende ydelser og tilbud skal tilpasses individuelt i den aktuelt konkrete situation for at sikre, at børn med handicap kan opnå lige muligheder og ligebehandling. Det er bestemmelser, som i vidt omfang kan sammenlignes med rimelig individuel tilpasning. Det bemærkes, at Ligebehandlingsnævnet ikke har kompetence til at træffe afgørelse om fortolkning af dagtilbudsloven og folkeskoleloven.

Det vurderes, at der bør indføres en bestemmelse om ret til rimelig tilpasning på disse områder, og at manglende iagttagelse af denne ret bør betragtes som forskelsbehandling, hvilket vil medføre klageadgang til Ligebehandlingsnævnet. Baggrunden herfor er bl.a. pkt. 4 i aftalen mellem regeringen og KL om kommunernes økonomi for 2020, jf. afsnit 1 i de almindelige bemærkninger.

3.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at der tilføjes en ny bestemmelse i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap om ret til rimelig individuel tilpasning i forhold til offentlige dagtilbud til børn og i forhold til folkeskolen. Dette vil medføre klageadgang til Ligebehandlingsnævnet.

Ved offentlige dagtilbud forstås kommunale dagtilbud samt kommunal dagpleje, som er omfattet af dagtilbudsloven.

Ved folkeskolen forstås kommunale folkeskoler og kommunale specialskoler og specialundervisningstilbud.

Det foreslås, at retten til individuel tilpasning kun skal gælde tilpasning, som er rimelig, og som dermed ikke indebærer en uforholdsmæssig stor byrde for dagtilbuddet eller folkeskolen. Det foreslås videre, at der ved denne vurdering særligt skal lægges vægt på dels effekten i forhold til at fjerne barriererne for børn med handicap, dels omkostningerne forbundet med tilpasningen under hensyntagen til dagtilbuddets eller folkeskolens ressourcer.

Retten til rimelig individuel tilpasning foreslås alene at medføre, at eksisterende ligebehandlingsrettigheder skal tilpasses individuelt i den aktuelt opståede konkrete situation for, at børn og unge med handicap kan opnå lige muligheder og ligebehandling. Således vil bestemmelsen hverken udvide eller begrænse gældende ret efter sektorlovgivningen.

Samtidig foreslås indført en bestemmelse om, at manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning betragtes som forskelsbehandling, ligesom der foreslås indført bestemmelse om klageadgang til Ligebehandlingsnævnet over manglende iagttagelse af denne ret og mulighed for nævnet til at tilkende den forurettede en godtgørelse.

Indførelse af en bestemmelse om ret til rimelig individuel tilpasning medfører ikke, at der skal ske en skærpet proportionalitetsvurdering eller et retskrav ud over, hvad der er reguleret i sektorlovgivningen. Der er således alene tale om en tydeliggørelse af gældende ret.

Ligeledes medfører en sådan bestemmelse ikke, at Ligebehandlingsnævnet får kompetence til at træffe afgørelser vedr. anvendelse og fortolkning af regler i anden lovgivning. Nævnet vil alene kunne tage stilling til spørgsmål om anvendelse og fortolkning af den lovgivning, som er omfattet af nævnets kompetence, jf. § 1 i lov om Ligebehandlingsnævnet, jf. lovbekendtgørelse nr. 1230 af 2. oktober 2016. Nævnet vil således i relation til rimelig individuel tilpasning alene kunne tage stilling til, om den pågældende borgers ret til rimelig individuel tilpasning er tilgodeset eller ej. Nævnet vil derimod ikke kunne tage stilling til, om omfanget og kvaliteten af den indholdsmæssige ydelse, som leveres til barnet i det pågældende dagtilbud eller den pågældende folkeskole, er korrekt.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til § 1 nedenfor.

4. Forholdet til Danmarks internationale forpligtelser

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (herefter EMRK) blev inkorporeret i dansk lovgivning i 1992. Konventionens artikel 14 indeholder bl.a. et forbud mod diskrimination uden for arbejdsmarkedet, som dækker en ikke-udtømmende liste af diskriminationsgrunde, herunder handicap. Artikel 14 skal altid påberåbes i sammenhæng med en anden artikel i konventionen eller en tillægsprotokol. Ifølge tillægsprotokol 1, art. 2, må ingen nægtes retten til uddannelse. EMRK indeholder ingen særskilte bestemmelser om rimelig individuel tilpasning.

FN's konvention om rettigheder for personer med handicap (herefter Handicapkonventionen) blev undertegnet af Danmark den 30. marts 2007 og trådte for Danmarks vedkommende i kraft den 23. august 2009.

Det lovfæstede forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap uden for arbejdsmarkedet og adgang til at klage til et administrativt klageadgang, som blev gennemført i 2018, implementerede Handicapkonventionens bestemmelser i artikel 5, stk. 1 og 2, om lighed og ikke-diskrimination. Hermed sikredes en effektiv retsbeskyttelse af personer med handicap. Lignende beskyttelse findes i art. 2, stk. 1, i FN's Børnekonvention. Herudover beskytter Børnekonventionens art. 23 særskilt børn med handicap, og retten til uddannelse fremgår af art. 23, stk. 3.

Med forslaget om indførelse af en ret til rimelig individuel tilpasning i forhold til dagtilbud til børn og folkeskolen sikres implementeringen (ift. dagtilbudsområdet og folkeskoleområdet) af Handicapkonventionens artikel 5, stk. 3, om, at deltagerstaterne med henblik på at fremme lighed og afskaffe diskrimination skal tage alle passende skridt til at sikre, at der tilvejebringes rimelig individuel tilpasning. Derudover fremgår det af artikel 2, at rimelig tilpasning indebærer:

- At tilbud og ydelser skal tilpasses, således at personer med handicap kan benytte tilbuddene eller have samme udbytte af ydelserne som personer uden handicap.
- At der er et fokus på den enkelte person med handicap, da rimelig individuel tilpasning vil blive iværksat med henblik på at afhjælpe barrierer for en given person, dvs. opfylde individuelle behov.
- At den rimelige tilpasning ikke må medføre en uforholdsmæssig stor byrde for virksomheden.

Med tydeliggørelse af retten til rimelig individuel tilpasning i forhold til dagtilbud til børn og i forhold til folkeskolen er det samlet set Social- og Indenrigsministeriets vurdering, at lovforslaget understøtter Danmarks internationale forpligtelser.

5. Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige

Da der er tale om en tydeliggørelse af kommunernes eksisterende forpligtelser i kommunale dagtilbud og i kommunale folkeskoler, vurderes lovforslaget ikke at medføre økonomiske eller administrative konsekvenser af betydning for kommuner. Der henvises i den forbindelse til Aftale om kommunernes økonomi for 2020, hvoraf fremgår, at regeringen og KL er enige om, at en tydeliggørelse af retten til rimelig individuel tilpasning i forhold til dagtilbud til børn og folkeskolen ligger inden for de eksisterende økonomiske rammer. De økonomiske konsekvenser for kommunerne skal forhandles med de kommunale parter.

Lovforslaget har ikke konsekvenser for regionerne.

Lovforslaget vurderes ikke at have væsentlige omstillingskonsekvenser eller digitaliseringsrelaterede konsekvenser for det offentlige. Klage til Ligebehandlingsnævnet vil både kunne ske fysisk og digitalt. Dette følger af Ankestyrelsens (som sekretariatsbetjener Ligebehandlingsnævnet) [hjemmeside](#).

Lovforslaget følger seks ud af de syv principper for digitaliseringsklar lovgivning. Således indeholder lovforslaget forslag til klare og enkle regler. Lovforslaget understøtter, at der kan kommunikeres digitalt med Ligebehandlingsnævnet. Lovforslaget understøtter sammenhæng på tværs. Lovforslaget understøtter tryk og sikker datahåndtering og anvendelse af offentlig infrastruktur, idet der kan kommunikeres med Ligebehandlingsnævnet via sikker e-post. Lovforslaget muliggør dog ikke automatisk sagsbehandling, da Ligebehandlingsnævnet vil skulle behandle hver klage individuelt, hvilket vil indebære faglige skøn. Der kan således ikke sagsbehandles efter objektive kriterier, hvorfor der ikke er mulighed for at automatisere sagsgangene. Baggrunden herfor er hensynet til at sikre fagligt korrekte beslutninger af hensyn til borgernes retssikkerhed.

6. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Lovforslaget vurderes ikke at have økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet, da lovforslaget alene omfatter offentlige dagtilbud og folkeskolen.

7. Administrative konsekvenser for borgerne

Forslaget vurderes at have positive konsekvenser for borgere med handicap i form af styrket retssikkerhed, idet der indføres klageadgang til Ligebehandlingsnævnet over manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning i dagtilbud og folkeskoler, ligesom borgeren vil have mulighed for at få tilkendt en godtgørelse.

8. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ikke miljømæssige konsekvenser.

9. Forholdet til EU-retten

Forslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

10. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Advokatsamfundet, Ankenævnet for Bus, Ankenævnet for statens Uddannelsesstøtteordninger, Ankestyrelsen, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Arriva, ATP, Beskæftigelsesrådet, BL – Danmarks Almene Boliger, BUPL - Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund, Børne- og Kulturchefforeningen, Børnerådet, Danmarks Idrætsforbund, Danmarks Lejerforeninger, Danmarks Lærerforening, Danmarks Privatskoleforening,

Danmarks Veteraner, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Center for Undervisningsmiljø, Dansk Friskoleforening, Dansk Kunstnerråd, Dansk Psykolog Forening, Dansk Socialrådgiverforening, Dansk Standard, Dansk Transport og Logistik, Danske Advokater, Danske Arkitektvirksomheder, Danske Busvognmænd, Danske Erhvervsakademier, Danske Erhvervsskoler og –Gymnasier, Danske Gymnasier, Danske Handicaporganisationer, Danske Landbrugsskoler, Danske Landskabsarkitekter, Danske Musik- og Kulturskoleledere, Danske Professionshøjskoler, Danske Regioner, Danske SOSU-skoler, Danske Universiteter, De private sociale tilbud (LOS), De Samvirkende Købmænd, Den Danske Dommerforening, Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet, Det Centrale Handicapråd, DGI, Djøf, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Efter-skoleforeningen, Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH), Familieretshuset, Forbrugerombudsmanden, Foreningen af Danske Døgninstitutioner, Foreningen af Frie Fagskoler, Foreningen af Katolske Skoler i Danmark, Foreningen af Kristne Friskoler, Foreningen af Kommunale Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedschefer i Danmark (FSD), Foreningsfællesskabet Ligeværd, Forsikring og Pension, Frie Skolers Lærerforening, Handelsskolernes Lærerforening (HL), Horesta, Institut for Menneskerettigheder, Jernbanenævnet, Klagenævnet for specialundervisning, KL, Kulturministeriets Rektorer (KUR), Landbrug & Fødevarer, Landdistrikternes Fællesråd, Landsbyggefonden, Landsforeningen af Forsvarsadvokater, Landsforeningen af Ungdomsskoleledere, Landsforeningen for Socialpædagoger, Landssamråd for PPR-chefer, Lederforeningen for VUC, Lejernes Landsorganisation i Danmark, Ligebehandlingsnævnet, Lilleskolerne - en sammenslutning af frie grundskoler, Lærernes Centralorganisation, Passagerpuls, Politiforbundet i Danmark, Private Gymnasier og Studenterkurser, Professionshøjskolernes Rektorkollegium, Rektorkollegiet Danske Universiteter, Rektorkollegiet for de kunstneriske og kulturelle uddannelser, Rektorkollegiet for de maritime uddannelser, Rigsadvokaten, Rigs-politiet, Rådet for de grundlæggende Erhvervsrettede Uddannelser, Rådet for Erhvervsakademiuddannelser og Professionsbacheloruddannelser, Rådet for Etniske Minoriteter, Rådet for Sikker Trafik, Rådet for Voksen- og Efteruddannelse (VEU-rådet), Sjældne Diagnoser, Skole og Forældre, Skolelederforeningen, SMV Danmark, Socialt lederforum, SOSU-Lederforeningen, Team Danmark, Tog og Metro, Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen, Trafikforbundet, Trafikselskaberne i Danmark (TiD), Transporterhvervets Uddannelser, Uddannelsesforbundet, Uddannelsesrådet for de maritime uddannelser, Ungdommens Uddannelsesvejledning, Ungdomsringen og Ungdomsskoleforeningen.

11. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/Mindre-udgifter (hvis ja, angiv omfang)	Negative konsekvenser/Merudgifter (hvis ja, angiv omfang)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Implementeringskonsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Forslaget vurderes at have positive konsekvenser for borgere med handicap i form af styrket retssikkerhed, idet der indføres klageadgang til Ligebehandlingsnævnet over manglende iagttagelse af retten til rimelig indivi-	Ingen

	duel tilpasning i dagtilbud og folkeskoler, ligesom borgeren vil have mulighed for at få tilkendt en godtgørelse.	
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Forholdet til EU retten	Forslaget indeholder ingen EU-retlige aspekter.	
Er i strid med de fem principper for implementering af erhvervsrettet EU-regulering/Går videre end minimumskrav i EU-regulering (sæt X)	Ja	Nej X

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Det fremgår af § 3 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap, at loven ikke indebærer en pligt til rimelig individuel tilpasning eller tilgængelighed.

Det foreslås, at der tilføjes et ”dog” med en henvisning til den nye § 9 a, der foreslås tilføjet med lovforslagets § 1, nr. 2.

Med ændringen gøres det tydeligt, at § 3 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap ikke gælder for det anvendelsesområde, der gælder for den foreslåede § 9 a.

Baggrunden for ændringen er, at der med lovforslagets § 1, nr. 2, foreslås en ny § 9 a, som foreskriver, at børn med handicap har ret til rimelig individuel tilpasning af ydelser i offentlige dagtilbud og i folkeskolen. Da dette er i modstrid med § 3 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap, er det nødvendigt at ændre i § 3.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 2

På dagtilbudsområdet for børn og på folkeskoleområdet findes allerede i dag krav om, at eksisterende ydelser og tilbud skal tilpasses individuelt i den aktuelt konkrete situation for at sikre, at børn med handicap kan opnå lige muligheder og ligebehandling. Det er bestemmelser, som i vidt omfang kan sammenlignes med rimelig individuel tilpasning. Der henvises i øvrigt til beskrivelserne af gældende ret på dagtilbuds- og folkeskoleområdet i afsnit 3.1.

Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap indebærer ikke en pligt til rimelig tilpasning, jf. lovens § 3. Dette betyder, at lovens regler om klageadgang og ret til godtgørelse i hhv. §§ 11 og 12 ikke kan benyttes ved manglende iagttagelse af ret til rimelig individuel tilpasning.

Det foreslås, at der indføres en ny bestemmelse, § 9 a, i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap om ret til rimelig individuel tilpasning i forhold til offentlige dagtilbud til børn og i forhold til folkeskolen.

Indsættelsen af § 9 a i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap vil betyde, at lovens regler om klageadgang og ret til godtgørelse i hhv. §§ 11 og 12 vil kunne benyttes ved manglende iagttagelse af ret til rimelig individuel tilpasning i forhold til dagtilbud og folkeskolen.

Baggrunden for indsættelsen af § 9 a er et ønske om at tydeliggøre, at børn med handicap har ret til rimelig individuel tilpasning i dagtilbud og folkeskolen med henblik på, at disse kan få samme udbytte af ydelserne som andre børn og dermed få bedre muligheder for inklusion og ligebehandling i samfundet.

Det foreslås med § 9 a, stk. 1, at børn og unge med handicap skal have ret til rimelig individuel tilpasning i offentlige dagtilbud og i folkeskolen, således at de kan opnå samme udbytte af ydelserne som andre børn.

Baggrunden for, at bestemmelsens anvendelsesområde er dagtilbuds- og folkeskoleområdet, er, at disse to områder anses som særligt vigtige med hensyn til integration af personer med handicap i samfundslivet.

Rimelig individuel tilpasning efter bestemmelsen vil skulle ske, når der opstår et aktuelt konkret behov. Dette står i modsætning til kravet om tilgængelighed, som retter sig mod grupper af personer med handicap, og som skal sikres forudgående, dvs. allerede inden en person har fremsat et ønske om at gøre brug af f.eks. en ydelse.

Formålet med den foreslåede ret til rimelig individuel tilpasning i forhold til dagtilbudsområdet og folkeskoleområdet er at understrege, at der skal være lige muligheder for og ligebehandling af børn med handicap. Derimod er formålet ikke at give særlige rettigheder eller at stille børn med handicap bedre end andre. Retten til rimelig individuel tilpasning medfører således ikke en ret til at få en plads i et dagtilbud eller en plads i en bestemt folkeskole. Dette reguleres i anden lovgivning.

Retten til rimelig individuel tilpasning vil alene medføre, at eksisterende rettigheder skal tilpasses individuelt i den aktuelt opståede konkrete situation for, at børn og unge med handicap kan opnå lige muligheder og ligebehandling. Bestemmelsen vil ikke give rettigheder ud over, hvad der allerede gælder efter lovgivningen på børne- og undervisningsområdet.

Den foreslåede bestemmelse vil skulle ses i sammenhæng med den gældende bestemmelse om proportionalitet i § 7 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap.

Individuel tilpasning forudsætter en dialog og et samarbejde mellem den, som tilpasser, og den, som tilpasningen sker for. Det betyder, at den person med handicap, som skal have den individuelle tilpasning, har pligt til at bidrage med information om, hvad der vil tilfredsstille behovet for individuel tilpasning. Ligeledes har personen med handicap pligt til at undersøge mulighederne for kompensation for funktionsnedsættelsen på forskellige sektorområder. Det kan også være aktuelt at indhente bistand fra andre, f.eks. personer eller organisationer, der besidder særlig viden og ekspertise om det pågældende handicap, for at finde frem til en relevant individuel tilpasning.

Ved offentlige dagtilbud forstås kommunale dagtilbud samt kommunal dagpleje, som er omfattet af dagtilbudsloven.

Ved folkeskolen forstås kommunale folkeskoler og kommunale specialskoler og specialundervisningstilbud.

Formålet med retten til rimelig individuel tilpasning i forhold til dagtilbud til børn er at sikre, at børn i almindelige dagtilbud, som f.eks. får konstateret en sygdom, som medfører en funktionsnedsættelse, har mulighed for at blive i det dagtilbud, som de kender, og hvor deres venner er, såfremt der sker rimelig individuel tilpasning. Retten til rimelig individuel tilpasning medfører således, at dagtilbuddet skal foretage en individuel tilpasning i den konkrete situation og i et rimeligt omfang for, at et konkret barn med handicap kan opnå lige muligheder og ligebehandling.

At tilpasningen skal være individuel indebærer, at krav om konkret tilpasning vil skulle vurderes i forhold til personen med handicap. Der vil skulle foretages en vurdering af tilpasningen i forhold til situationen samt behovet og nytten for den, som har et tilpasningsbehov. Hvad der ligger i tilpasningspligten må derfor vurderes konkret og individuelt i hvert enkelt tilfælde.

Det foreslås med § 9 a, stk. 2, at retten til individuel tilpasning kun skal gælde, såfremt det ikke indebærer en uforholdsmæssig stor byrde. Det vil således skulle vurderes, om tilpasningen er rimelig. Ved denne vurdering vil der særligt skulle lægges vægt på effekten i forhold til at fjerne barriererne for personen med handicap og omkostningerne forbundet med tilpasningen under hensyntagen til dagtilbuddets eller folkeskolens ressourcer.

Med hensyn til effekten i forhold til at fjerne barriererne for en person med handicap kan nytteværdien have betydning. Et tiltag, som alene forbedrer situationen marginalt for den pågældende person med handicap, vil lettere fremstå som en uforholdsmæssig byrde for dagtilbuddet eller folkeskolen, end hvis det drejer sig om tiltag, som har afgørende eller væsentlig betydning for, om personen med handicap kan drage nytte af en ydelse.

Ligeledes kan der lægges vægt på, om den individuelle tilpasning betyder, at tilpasningen fremover også vil komme andre børn med handicap til gode. Det kan eksempelvis være tilfældet, hvis der skal fjernes nogle dørtrin på en folkeskole, for at en bestemt elev i kørestol kan komme uhindret rundt. Dette vil også kunne komme andre til gode, herunder f.eks. også elever med synsnedsettelse, og vil således medføre en videregående effekt i forhold til at fjerne barrierer for børn med handicap.

Hvad der forstås ved rimelig individuel tilpasning må først og fremmest skulle vurderes i forhold til det enkelte barn med handicap og den konkrete situation. Eksempelvis kan varigheden af den situation, som kræver individuel tilpasning, være af betydning. At barnet lige er startet i dagtilbuddet og skal være der i nogle år, taler for, at den individuelle tilpasning kan være rimelig, modsat den situation, at barnet kun har kort tid tilbage i dagtilbuddet inden folkeskolestart.

Omkostningerne forbundet med tilpasningen vil også skulle vurderes og sættes i forhold til dagtilbuddets eller folkeskolens ressourcer. Ligebehandlingsnævnet vil, når det sender sagen i høring hos de involverede parter, eksplicit skulle bede den indklagede om at forholde sig til, hvorvidt udgiften efter indklagedes opfattelse udgør en uforholdsmæssig stor byrde, såfremt dette er relevant for beslutningen i den konkrete sag. En udgift er uforholdsmæssig stor, hvis den ikke kan rummes inden for dagtilbuddets eller folkeskolens eksisterende årlige driftsbudget, eller hvis den forårsager, at andre udgiftsposter inden for det årlige eksisterende budget vil skulle nedprioriteres i væsentlig grad.

Det foreslås med § 9 a, stk. 3, at manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning efter stk. 1 og 2 betragtes som forskelsbehandling. Det betyder, at der vil kunne klages til Ligebehandlingsnævnet, som vil kunne træffe beslutning om, hvorvidt retten til rimelig individuel tilpasning ikke er iagttaget, og om klager skal kunne tilkendes en godtgørelse. Der er tale om en beslutning og ikke en afgørelse i forvaltningslovens forstand.

Ligebehandlingsnævnet kan efter gældende ret alene tage stilling til spørgsmål om anvendelse og fortolkning af den lovgivning m.v., som er omfattet af Ligebehandlingsnævnets kompetenceområde, jf. § 1 i lov om Ligebehandlingsnævnet. Afgrænsningen af Ligebehandlingsnævnets kompetence betyder, at klager over overtrædelse af regler i anden lovgivning afvises af nævnet. For så vidt angår klager over afgørelser, som er truffet af den offentlige forvaltning, vil Ligebehandlingsnævnet skulle tage stilling til, om klagen reelt vedrører rimelig individuel tilpasning og dermed forskelsbehandling, eller om klagen alene drejer sig om anvendelse og

fortolkning af regler i anden lovgivning. Klager over overtrædelse af regler på dagtilbudsområdet og på folkeskoleområdet vil således skulle afvises af nævnet.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 3

Det følger af § 10 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap, at såfremt en person, der anser sig for krænket ved overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling, jf. lovens §§ 5 og 6, påviser faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der er udøvet forskelsbehandling, påhviler det modparten at bevise, at der ikke er sket ulovlig forskelsbehandling. Ifølge § 10 er der således delt bevisbyrde ved klager efter loven.

Det foreslås med § 10, stk. 2, at den delte bevisbyrde også vil komme til at omfatte klager over manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning efter den foreslåede § 9 a, således at der herefter vil gælde samme regler om bevisbyrde som for de øvrige diskriminationsgrunde. Heri ligger bl.a., at såfremt den person, der klager, påviser faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at retten til rimelig individuel tilpasning ikke er iagttaget, påhviler det den indklagede at løfte bevisbyrden for, at dagtilbuddet eller folkeskolen har afprøvet eller overvejet andre konkrete og relevante tilpasningsforanstaltninger for at opfylde pligten til rimelig individuel tilpasning.

Baggrunden for ændringen er, at det med lovforslagets § 1, nr. 2, foreslås, at en ret til rimelig individuel tilpasning på dagtilbuds- og folkeskoleområdet tilføjes i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap, således at manglende iagttagelse af denne ret kan påklages til Ligebehandlingsnævnet.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 4

Ifølge § 11 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap kan en person, der er krænket ved overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling efter lovens §§ 5 og 6 eller forbuddet mod repressalier efter lovens § 9, tilkendes en godtgørelse. Adgangen til godtgørelse for ikke-økonomisk skade omfatter som udgangspunkt enhver overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling og forbuddet mod repressalier. Ved den nærmere vurdering af, om der kan tilkendes godtgørelse, kan der særligt lægges vægt på den krænkelse, som må antages at være påført den pågældende person, og på karakteren af krænkerens handling. Er der tale om en krænkelse af meget mild karakter, vil der efter omstændighederne ikke være adgang til godtgørelse.

Der er ikke fastsat bestemmelser om godtgørelsens størrelse, idet denne skal fastsættes ud fra en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder i den enkelte sag. Karakteren af skadevolderens handling og den krænkelse, som må antages at være påført den enkelte, skal også tillægges vægt ved udmålingen af godtgørelsen.

Det foreslås med § 11, stk. 3, at en person, der er krænket ved manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning efter den foreslåede § 9 a, skal kunne tilkendes en godtgørelse.

Baggrunden for ændringen er, at det med lovforslagets § 1, nr. 2, foreslås, at en ret til rimelig individuel tilpasning på dagtilbuds- og folkeskoleområdet tilføjes i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap, således at manglende iagttagelse af denne ret kan påklages til Ligebehandlingsnævnet.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 5

Ifølge § 12 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap kan klager over overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling efter lovens §§ 5 og 6 eller forbuddet mod repressalier efter lovens § 9 indbringes for Ligebehandlingsnævnet.

Det foreslås, at der vil kunne klages til Ligebehandlingsnævnet over manglende iagttagelse af den foreslåede ret til rimelig individuel tilpasning.

Ligebehandlingsnævnet vil, ligesom i dag, alene kunne tage stilling til spørgsmål om anvendelse og fortolkning af den lovgivning m.v., som er omfattet af Ligebehandlingsnævnets kompetenceområde, jf. § 1 i lov om Ligebehandlingsnævnet. Afgrænsningen af Ligebehandlingsnævnets kompetence betyder, at klager over overtrædelse af regler i anden lovgivning skal afvises af nævnet. For så vidt angår klager over afgørelser, som er truffet af den offentlige forvaltning, vil Ligebehandlingsnævnet skulle tage stilling til, om klagen reelt vedrører rimelig individuel tilpasning og dermed forskelsbehandling, eller om klagen alene drejer sig om anvendelse og fortolkning af regler i anden lovgivning. Klager over overtrædelse af regler på dagtilbudsområdet og på folkeskoleområdet vil således skulle afvises af nævnet.

Baggrunden for ændringen er, at det med lovforslagets § 1, nr. 2, foreslås, at en ret til rimelig individuel tilpasning på dagtilbuds- og folkeskoleområdet tilføjes i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap, således at manglende iagttagelse af denne ret kan påklages til Ligebehandlingsnævnet.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3 i de almindelige bemærkninger.

Til § 2

Til nr. 1

Ifølge § 1, stk. 5, i lov om Ligebehandlingsnævnet behandler nævnet klager over overtrædelser af forbuddet mod forskelsbehandling og over overtrædelser af forbuddet mod repressalier efter lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap.

Det foreslås, at ordet "og" i § 1, stk. 5, ændres til ", klager", og at der efter ordet "repressalier" indsættes "og klager over manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning".

Forslaget er en konsekvens af, at Ligebehandlingsnævnet, jf. lovforslagets § 1, nr. 5, fremover også skal behandle klager over manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning efter § 9 a i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3 i de almindelige bemærkninger.

Til § 3

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. juli 2020.

Det vurderes, at der ikke er behov for en overgangsordning i kommunerne, da der er tale om en tydeliggørelse af kommunernes eksisterende forpligtelser på dagtilbuds- og folkeskoleområdet.

Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap gælder ikke for Færøerne og Grønland, hvorfor de med dette lovforslag foreslåede ændringer heller ikke vil gælde ikke for Færøerne og Grønland.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 3. Loven indebærer ikke en pligt til rimelig tilpasning eller tilgængelighed.

§ 1

I lov nr. 688 af 8. juni 2018 om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap foretages følgende ændringer:

1. I § 3 indsættes efter »tilgængelighed«: »jf. dog § 9 a«.

2. Efter § 9 indsættes før overskriften før § 10:
»Rimelig individuel tilpasning

§ 9 a. Børn med handicap har ret til rimelig individuel tilpasning af ydelser i dagtilbud og i folkeskolen, således at de kan opnå samme udbytte af ydelserne som andre børn.

Stk. 2. Retten efter stk. 1 gælder kun tilpasning, som er rimelig, og som dermed ikke indebærer en uforholdsmæssig stor byrde for dagtilbuddet eller folkeskolen. Ved denne vurdering skal der særligt lægges vægt på

- 1) effekten i forhold til at fjerne barriererne for børn med handicap og
- 2) omkostningerne forbundet med tilpasningen under hensyntagen til dagtilbudets eller skolens ressourcer.

Stk. 3. Manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning efter stk. 1 og 2 betragtes som forskelsbehandling.«

§ 10. Påviser en person, der anser sig for krænket ved overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling, jf. §§ 5 og 6, faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der er udøvet forskelsbehandling, påhviler det modparten at bevise, at der ikke er sket ulovlig forskelsbehandling.

§ 11. En person, der er krænket ved overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling, jf. §§ 5 og 6, kan tilkendes en godtgørelse.

3. I § 10 indsættes som stk. 2:

Stk. 2. Stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, hvis en person, der anser sig for krænket ved manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning, jf. § 9 a, stk. 3, påviser faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der er udøvet forskelsbehandling.«

Stk. 2. En person, der er krænket ved overtrædelse af forbuddet mod repressalier, jf. § 9, kan tilkendes en godtgørelse.

§ 12. Klager over overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling, jf. §§ 5 og 6, og klager over overtrædelse af forbuddet mod repressalier, jf. § 9, kan indbringes for Ligebehandlingsnævnet.

§ 1. Ligebehandlingsnævnet behandler klager over forskelsbehandling på grund af køn, race, hudfarve, religion eller tro, politisk anskuelse, seksuel orientering, alder, handicap eller national, social eller etnisk oprindelse, jf. stk. 2-6.

Stk. 2-4. ----

Stk. 5. Nævnet behandler klager over overtrædelser af forbuddet mod forskelsbehandling og over overtrædelser af forbuddet mod repressalier efter lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap

4. I § 11 indsættes som stk. 3:

»Stk. 3. En person, der er krænket ved manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning, jf. § 9 a, stk. 3, kan tilkendes en godtgørelse.«

5. I § 12 udgår efter »og«, og efter »jf. § 9,« indsættes:

»og klager over manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning, jf. § 9 a, stk. 3,«.

§ 2

I lov om ligebehandlingsnævnet, jf. lovbekendtgørelse nr. 1230 af 2. oktober 2016, som ændret ved § 14 i lov nr. 688 af 8. juni 2018, foretages følgende ændring:

I § 1, stk. 5, ændres »og« til: », klager«, og efter »repressalier« indsættes: »og klager over manglende iagttagelse af retten til rimelig individuel tilpasning«.

§ 3

Loven træder i kraft den 1. juli 2020.